

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Педагогічний факультет
Кафедра початкової та дошкільної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Михальченко Н.В.

30 серпня 2023 р

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕФЛЕКСІЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Ступінь бакалавра

Спеціальність 013 «Початкова освіта»

Освітньо-професійна програма: Початкова освіта

Анотація

Дисципліна «Рефлексія молодшого школяра» належить до переліку нормативних дисциплін. Вона сприяє засвоєнню знань та відпрацюванню вмінь, навичок необхідних працівникам початкової освіти. Програма дисципліни сприяє формуванню у студентів загальних уявлень про розвиток головного психічного новоутворення молодших школярів - рефлексії, оволодінню студентами найважливішими теоретичними знаннями з розвитку особистості молодшого школяра; ознайомленню студентів з основними методами діагностики рефлексії молодшого школяра, з психокорекції рефлексії молодших школярів. Дисципліна знайомить із психологічним змістом навчальної діяльності молодших школярів. Велика увага приділяється психологічним особливостям учіння.

Ключові слова: рефлексія молодшого школяра, самоконтроль, внутрішній план дій, довільність психічних процесів, самосвідомість, патріотична рефлексія, особистісна рефлексія, психодіагностика молодшого школяра, особистість вчителя початкової освіти.

Summary

The discipline "Reflection of a junior high school student" belongs to the list of normative disciplines. It contributes to the assimilation of knowledge and the practice of skills necessary for employees of primary education. The discipline program contributes to the formation of students' general ideas about the development of the main mental neoplasm of junior high school students - reflection, students' mastery of the most important theoretical knowledge on the development of the personality of junior high school students; familiarization of students with the main methods of diagnosis of reflection of younger schoolchildren, with psychocorrection of reflection of younger schoolchildren. The discipline introduces the psychological content of educational activities of younger schoolchildren. Much attention is paid to the psychological features of learning.

Key words: reflection of a junior high school student, self-control, internal action plan, arbitrariness of mental processes, self-awareness, patriotic reflection, personal reflection, psychodiagnosis of a junior high school student, personality of a primary education teacher.

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Рефлексія молодшого школяра» складена Михальченко Н.В. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 013 «Початкова освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є особливості розвитку психічного новоутворення у молодших школярів рефлексії.

Міждисциплінарні зв'язки: педагогіка, загальна психологія, вікова психологія, педагогічна психологія..

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів загальних уявлень про рефлексію, оволодіння студентами найважливішими теоретичними проблемами з розвитку рефлексії; ознайомлення студентів з методами дослідження, розвитку та корекції рефлексії молодшого школяра

Завдання навчальної дисципліни полягають у:

- вивченні загальних засад рефлексії молодшого школяра;
- ознайомленні з методами дослідження молодшого школяра;
- ознайомленні з розвитком та корекцією рефлексії особистості молодшого школяра;
- оволодінні всіма категоріями, поняттями, включеними в програму курсу;
- оволодінні прийомами всіх форм занять з використанням активних методів навчання, які спрямовані на формування у студентів теоретичного професійного мислення психологічного складу;
- формуванні у студентів вміння творчо та професійно використовувати знання у педагогічній діяльності;

Передумови для вивчення дисципліни: загальна психологія, вікова психологія, педагогіка.

Навчальна дисципліна складається з 3-х кредитів.

Програмні результати навчання:

1.1	Знати сучасні теоретичні основи освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.
1.3	Знати вікові особливості дітей молодшого шкільного віку, індивідуальні відмінності в перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи.
1.4	Знати закономірності та теорію процесу навчального пізнання, сучасні навчальні технології.
1.5	Знати суть методичних систем навчання учнів початкової школи освітніх галузей/змістових ліній, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

Мова навчання – українська.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у професійно-педагогічній діяльності у галузі початкової освіти.

ЗК-2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування із представниками інших професійних груп різного рівня (*соціальна компетентність*).

ЗК-4. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (*лідерська компетентність*).

ЗК-5. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (*підприємницька компетентність*).

ЗК-6. Здатність використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-7. Здатність спілкуватися державною (за потреби – іншою) мовою усно та письмово.

II. Фахові:

СК-1. Мовно-комунікативна компетентність.

1.1. Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою.

1.2. Здатність формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів. **СК-2. Предметно-методична компетентність.**

2.1. Здатність здійснювати аналіз нормативних документів, що регламентують початкову освіту; та реалізовувати на практиці цілі і завдання навчання предмета / освітньої галузі відповідно до Державного стандарту початкової освіти.

2.2. Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

2.3. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності.

2.4. Здатність здійснювати інтегроване навчання.

2.5. Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів.

СК-3. Інформаційно-цифрова компетентність.

3.1. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

3.2. Здатність ефективно використовувати наявні електронні ресурси та цифрові технології в освітньому процесі.

СК-4. Психологічна компетентність.

4.1. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

4.2. Здатність використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, Я-ідентичності.

4.3. Здатність формувати мотивацію учнів та організувати їхню пізнавальну діяльність.

4.4. Здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен буде відчувати себе її частиною.

СК-5. Емоційно-етична компетентність.

5.1. Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами.

5.2. Здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу.

5.3. Здатність усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

5.4. Здатність до ефективного використання виховного потенціалу уроків та інших видів занять; формування навичок свідомого дотримання суспільно визнаних моральноетичних

норм і правил поведінки, поваги та толерантного ставлення до інших, до попередження та протидії булінгу.

СК-6. Компетентність педагогічного партнерства.

6.1. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі.

6.2. Здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

6.3. Здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами. *СК-7. Інклюзивна компетентність.*

7.1. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища.

7.2. Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами.

7.3. Здатність забезпечувати в інклюзивному освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

СК-8. Здоров'язбережувальна компетентність.

8.1. Здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу.

8.2. Здатність здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни.

8.3. Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя.

8.4. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.

8.5. Надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу.

СК-9. Проектувальна компетентність. Здатність проектувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів.

СК-10. Прогностична компетентність.

10.1. Здатність прогнозувати результати освітнього процесу.

10.2. Здатність планувати освітній процес.

СК-11. Організаційна компетентність.

11.1. Здатність організовувати процес навчання, виховання і розвитку учнів.

11.2. Здатність організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів.

СК-12. Оцінювально-аналітична компетентність.

12.1. Здатність оцінювати результати навчання учнів.

12.2. Здатність аналізувати результати навчання учнів.

12.3. Здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів.

СК-13. Інноваційна компетентність.

13.1. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі.

13.2. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.

13.3. Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

СК-14. Здатність до навчання впродовж життя. Здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку упродовж життя.

СК-15. Рефлексивна компетентність.

15.1. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

15.2. Здатність до рефлексії та коригування освітнього процесу на основі врахування індивідуальних і вікових особливостей, навчальних досягнень здобувачів початкової освіти.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Психологія молодшого школяра

- Тема 1. Рефлексія молодшого школяра у психолого-педагогічному вимірі
- Тема 2. Криза шести-семи років, вступу до школи. Адаптація до шкільного життя.
- Тема 3 Готовність до навчання в школі: інтелектуальна, особистісна, соціально-психологічна, вольова. Анатомо-фізіологічні можливості молодшого школяра.
- Тема 4. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра.
- Кредит 2. Рефлексія як психічне новоутворення молодшого школяра**
- Тема 5. Психічні новоутворення молодшого шкільного віку та розвиток самосвідомості.
- Тема 6. Роль навчальної діяльності у розвитку рефлексії молодших школярів
- Тема 7 . Роль пізнавальної сфери молодшого школяра у розвитку рефлексії молодших школярів
- Тема 8. Роль спонукальної сфери молодшого школяра у розвитку рефлексії молодших школярів.
- Кредит 3. Психолого-педагогічний супровід розвитку рефлексії особистості молодшого школяра**
- Тема 9. Рефлексія і духовність особистості.
- Тема 10. Психологічний супровід розвитку молодшого школяра

3. Рекомендована література

Базова

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. - К.: Просвіта, 2001.- 416с.
2. Заброцький М.М. Основи вікової психології: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2005. - 112с.
3. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій):Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 128с.
4. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2005. – 360 с.
5. Фіцула М.М. Педагогіка: навч.посіб. – К.: Академвидав,2009. – 560с.
6. Коробко С.Л., Коробко О.І. Робота психолога з молодшими школярами. К.:Літера, ЛТД, 2006. – 416с.
7. Бех І.Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості: У 2 томах. Том. 1: – Чернівці.:Букрек, 2015. – 840с.
8. Бех І.Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості: У 2 томах. Том. 2: – Чернівці.:Букрек, 2015. – 640с.

Допоміжна

- 1.Адаптація дитини до школи / Упоряд.: С. Максименко, К. Максименко, О. Главник – К.: Мікрос-СВС, 2003. – 111 с.
- 2.Амонашвили Ш. А. Размышление о гуманной педагогике. – М.: Изд. Дом Шалвы Амонашвили, 1996. – 494 с.
- 3.Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.. 1: Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Навч.-метод. Видання. – К.: Либідь, 2003. – 280с.
- 4.Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.. 2: Особистісно-орієнтований підхід: науково-практичні засади: Навч.-метод. Видання. – К.: Либідь, 2003. – 344с.
- 5.Бех І.Д. Психологічні умови ефективності виховної дії // Рідна школа. - 1992. – N 1. - С.41-46.
- 6.Бех І.Д. Довільна поведінка школярів як мета виховання // Рідна школа. 1993. – N9. – С.29-32.
- 7.Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
- 8.Богучарова О.І. Шкільні страхи шестирічок та їх запобігання завдяки поведінці опанування // Практична психологія та соціальна робота. - 2002.- №5. – С. 1 – 3.

9. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О.В.Скрипченко, Л.В.Долинська, З.В.Огороднійчук та ін. - К.: Просвіта, 2001.- 416с.
10. Власова О.І. Основи психології та педагогіки: підручник. – К.: Знання, 2011. – 333с.
11. Заброцький М.М. Основи вікової психології: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2005. - 112с.
12. Карпенко Н. Страх: позитивна та негативна роль у розвитку дітей // Дошк. виховання. - 1997. - № 12. - С. 18-19.
13. Коробко С.Л., Коробко О.І. Робота психолога з молодшими школярами. К.:Літера, ЛТД, 2006. – 416с.
14. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. М.С.Корольчука. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2004. – 400с.
15. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / За ред. Л. М. Проколієнко. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
16. Кутішенко В.П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 128с.
17. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник.. – 2-е вид., перероблене та доповнене. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 272 с.
18. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб.- 3-є вид., випр. – К.: Вища школа, 2004.- 487 с.
19. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Посібник. – К.: Академвидав, 2003. – 448 с.
20. Основи практичної психології / В.Панок, Т.Титаренко, Н. Чепелева та ін.: Підручник. – К.: Либідь, 2001. – 536 с.
21. Основи психології: Підручник // За заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. – К.: Либідь, 1997. - 632 с.
22. Подоляк Л. Основи вікової психології / Психологічний інструментарій. – Київ: Плавник, 2006. – 112с.
23. Приходько Ю.О. Генезис провідних ставлень дитини дошкільного віку як основа її особистісного розвитку: Дис. д-ра психол. наук: 19. 00. 07./ НПУ імені М.П. Драгоманова. – К., 1997. – 428 с.
24. Психологія: Підручник / Ю.Л.Трофімов, В.В.Рибалка, П.А. Гончарук та ін.; за ред. Ю.Л.Трофімова- 3-є вид., стереотип.-К.:Либідь, 2001.- 560 с.
25. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія: навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2005. – 360с.
26. Спивак Л.М. Корекція Я-концепції невстигаючих учнів початкових класів // Психологія: Збірник наукових праць. – Випуск 1 (8). – Київ, НПУ, - 2000. - С.160-169.
27. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. - К.: Академія, 2002. - 528с.
28. Цимбалюк І.М., Яницька О.Ю. Загальна психологія. - К.: Професіонал, 2004. - 304 с.
29. Шебанова В.І. Дослідження тривожності в дітей молодшого шкільного віку // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 3. – С. 108 - 117.

12. Інформаційні ресурси

1. https://pidru4niki.com/1821100137149/psihologiya/peredmovva_vikova_i_pedagogichna_psihologiya
2. https://stud.com.ua/88896/pedagogika/pedagogichna_psihologiya
3. scholar.google.com.ua

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання: контрольна робота, поточне опитування, тестування, доповідь, презентація, конспект першоджерел, словникова робота, індивідуальне завдання, есе, творче завдання.